

Centra voor de aanpak van seksueel geweld in België

Cijfers jaarverslag 2022

Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC)

Een Zorgcentrum na Seksueel Geweld (ZSG) is een uniek multidisciplinair samenwerkingsverband tussen een ziekenhuis, de politie en het parket. In een ZSG kunnen slachtoffers van seksueel geweld alle hulp krijgen die ze nodig hebben, gratis, 24 uur per dag, 7 dagen per week, op één plek. Het personeel, bestaande uit forensisch verpleegkundigen en psychologen, is speciaal opgeleid om slachtoffers van seksueel geweld holistische medische, forensische en psychologische zorg te bieden. Als een slachtoffer een klacht wil indienen, komt een zedeninspecteur ter plaatse om een gefilmd verhoor af te nemen.

Het ZSG is toegankelijk voor alle slachtoffers, ongeacht hun genderidentiteit of -expressie, hun leeftijd, de taal die ze spreken, hun nationaliteit of etniciteit, hun seksuele oriëntatie, enz. Het ZSG legt in het bijzonder de nadruk op slachtoffers die kwetsbaarder zijn voor seksueel geweld en biedt hen een zo toegankelijk mogelijk aanbod door speciaal opgeleid personeel.

Uit de onderstaande statistieken blijkt hoe belangrijk het is om bekendheid te geven aan de Zorgcentra na Seksueel Geweld en slachtoffers te informeren dat ze zo snel mogelijk naar een ZSG moeten gaan (medische zorg, psychologische hulp, forensisch onderzoek, etc.).

Binnenkort wordt een nationale campagne gelanceerd. Het doel is om zoveel mogelijk inwoners te informeren over het bestaan van het ZSG en hoe ze te werk gaan. Ook verenigingen, groepen, instellingen en andere organisaties die in contact kunnen komen met slachtoffers zijn een belangrijke doelgroep.

Deze campagne zal bijzondere aandacht besteden aan kwetsbare mensen: minderjarigen, jonge vrouwen en migranten (inclusief mensen zonder verblijfsvergunning).

Dit rapport is het laatste voortgangsrapport na vijf jaar werking van de ZSG. **In 5 jaar tijd is het aantal slachtoffers dat zich hebben aangemeld in een ZSG, gegroeid van een honderdtal naar enkele duizenden per jaar.**

Na meer dan 5 jaar werking zien de ZSG een toenemend aantal meldingen, met een totaal van **8.230 slachtoffers en 2.412 interventies door zedeninspecteurs** tegen eind december 2022. Alleen al in 2022 **werden 3.287 slachtoffers opgenomen in** een van de ZSG en werden 1.438 interventies door zedeninspecteurs uitgevoerd.

Deze cijfers blijven zorgwekkend, want de uitbreiding van de ZSG is nog lang niet voltooid en de samenwerking met de politiezones in Wallonië en Brussel wordt nog volop ontwikkeld. Met bijna **131 slachtoffers (2017-2022) die zich elke maand bij de 7 ZSG melden**, zijn **dat iets meer dan 4 slachtoffers van seksueel geweld die zich elke dag bij een ZSG melden.**

Bij de beoordeling van dit gemiddelde moet rekening worden gehouden met de geleidelijke toename van het aantal slachtoffers en de opening van 4 nieuwe ZSG de afgelopen 2 jaar. Het gemiddelde aantal opnames blijft dus stijgen.

In 2022 zette de opwaartse trend zich voort, met een maandelijks gemiddelde van 275 slachtoffers in alle ZSG. Dat zijn ongeveer 9 slachtoffers per dag.

De activiteit van het ZSG van Gent is in de loop van 2021 aanzienlijk toegenomen (waarschijnlijk door de uitbreiding van de samenwerking met alle politiezones van Oost-Vlaanderen), met bijna 84,8% meer slachtoffers. Hetzelfde geldt voor het Brusselse ZSG, met een stijging van 27,5%, en het Luikse ZSG, met een stijging van 40,4%.

Tableau 8 : Nombre de victimes par année et CPVS (2017-2022)

	Bruxelles	Gand	Liège	Anvers	Charleroi	Roulers	Louvain	Total
	N	N	N	N	N	N	N	N
2017 (Q4)	79	34	18	-	-	-	-	131
2018	474	253	234	-	-	-	-	961
2019	558	330	264	-	-	-	-	1152
2020	477	290	270	-	-	-	-	1037
2021	608	536	379	118	21	-	-	1662
2022	688	574	468	802	284	318	153	3287
Total	2884	2017	1633	920	305	318	153	8230

Note. N = 8230 ; Les données sont disponibles pour l'ensemble des victimes. La période concernée varie pour les CPVS, ces derniers n'ayant pas ouvert tous en même temps : Gand (octobre 2017-décembre 2022), Bruxelles et Liège (novembre 2017-décembre 2022), Anvers et Charleroi (novembre 2021-décembre 2022), Roulers (mars 2022-décembre 2022), Louvain (juin 2022-décembre 2022).

Overzicht van de ZSG :

- **ZSG Oost-Vlaanderen:** operationeel in heel het gerechtelijk arrondissement Oost-Vlaanderen sinds 1er januari 2021 (= samenwerking met alle politiezones die tot dit gerechtelijk arrondissement behoren)
- **ZSG West-Vlaanderen:** operationeel in het hele gerechtelijke arrondissement West-Vlaanderen sinds maart 2022.
- **ZSG Brussel:** operationeel in het hele gerechtelijke arrondissement Brussel sinds maart 2023.
- **ZSG Antwerpen:** operationeel in het hele gerechtelijk arrondissement Antwerpen van 1er november 2021.
- **ZSG Leuven:** operationeel in het hele gerechtelijke arrondissement Leuven sinds 15 juni 2022.
- **ZSG Limburg:** operationeel in het gerechtelijk arrondissement Limburg sinds 27 februari 2023.
- **ZSG Namen:** operationeel in het hele gerechtelijke arrondissement Namen sinds 24 april 2023.
- **ZSG Charleroi:** opent zijn deuren voor slachtoffers in november 2021. In eerste instantie zal de politiesamenwerking beperkt blijven tot de politieke zone van Charleroi. Momenteel wordt ze uitgebreid naar andere politiezones.
- **ZSG Luik:** het ZSG werkt momenteel met de politieke zone van Luik. Het wordt momenteel uitgebreid naar alle politiezones in het arrondissement Luik.
- **ZSG Luxemburg:** dit ZSG wordt in de komende maanden geopend.

De slachtoffers (2017 – 2022)

- 90,6% van de slachtoffers waren vrouwen,
- 9,4% van de slachtoffers waren mannen
- 1,3% van de slachtoffers waren trans en/of niet-binaire mensen

De leeftijd van de slachtoffers

De bevolkingsgroepen die het meeste risico lopen zijn voornamelijk jongeren in België, met name in de leeftijdsgroep 16-24 jaar. Bijna 1/3 van de slachtoffers die zich melden bij een ZSG zijn minderjarig.

- 24 jaar = gemiddelde leeftijd van slachtoffers
- 31,9% van de slachtoffers waren minderjarig
- De meeste slachtoffers waren tussen de 18 en 26 jaar oud (34,8%).
  - o 27 - 40 jaar oud (22,3%)
  - o 13 tot 17-jarigen (18,5%)
- In Charleroi waren 45,2% van de slachtoffers die naar het ZSG kwamen minderjarig.

Het jaar 2022 bevestigt de trend die in 2021 werd vastgesteld: terwijl het percentage minderjarige slachtoffers tussen 2017 en 2020 onder de 30% lag, bereikt het 34,1% in 2021 en 34,8% in 2022. Deze evolutie zou gedeeltelijk kunnen worden toegeschreven aan de gezondheidsmaatregelen die werden ingevoerd in het kader van de COVID-19-pandemie, waardoor het risico op blootstelling aan verschillende stressfactoren en huiselijk geweld toenam (Fomenko, Baert, Keygnaert, 2021).

Land van herkomst

Meer slachtoffers kwamen naar een ZSG tijdens de acute fase dan tijdens de niet-acute fase wanneer ze afkomstig waren uit België (70,8% tegenover 67,4%) of een EU-land (11,0% tegenover 6,8%). Het tegenovergestelde fenomeen werd echter waargenomen wanneer het slachtoffer afkomstig was uit een land buiten de EU (16,0% in de acute fase tegenover 21,8% in de niet-acute fase).

Legale verblijfsstatus in België

Tussen oktober 2017 en december 2022 had **1,8% van de slachtoffers** van seksueel geweld die een van de ZSG in Brussel, Gent of Luik bezochten, geen **legaal verblijfsstatuut in België**. In 2022 gaf 1,2% van de slachtoffers van seksueel geweld aan dat ze geen legaal verblijfsstatuut hadden.

Beroepssituatie en studies

Tussen 2017 en 2022 was 47,8% van de slachtoffers van seksueel geweld die zich bij een ZSG aanmelden student of schoolgaande leerling, 20,2% had een baan, 29,1% was (tijdelijk) werkloos en deze informatie kon in 2,9% van de gevallen niet worden doorgegeven aan de forensisch verpleegkundige. **In 2022 was 50,5% leerling of student**, 21,1% had een baan, 26,0% was werkloos en deze informatie was onbekend voor 2,4% van hen. **Slachtoffers tussen 18 en 26 jaar lopen het meeste risico op seksueel geweld, dus de studentenpopulatie krijgt speciale aandacht in de literatuur over dit onderwerp** (Bonar et al, 2022).

De percentages leerlingen en studenten die bij een ZSG aankloppen en slachtoffer zijn van seksueel geweld nemen sinds 2019 geleidelijk toe: van 44,7% tot 50,5% in 2021-2022. Omgekeerd daalt het percentage dat (tijdelijk) werkloos is tussen 2019 (32,9%) en 2022 (26,0%). Slachtoffers met een baan of van wie de informatie onbekend is, blijven stabiel.

Wanneer alle categorieën worden geanalyseerd, neemt het aandeel studenten dat naar het hoger onderwijs of de universiteit gaat niet toe in de tijd, in tegenstelling tot het aandeel slachtoffers dat naar de basisschool of middelbare school gaat.

Type opname voor het meest recente seksueel geweldincident

Tussen oktober 2017 en december 2022 kwam 15,5% van de opgenomen slachtoffers rechtstreeks naar het ZSG en 23,1% maakte telefonisch of per e-mail voor het eerst contact met een forensisch verpleegkundige. De meeste slachtoffers werden doorverwezen door een zorgprofessional (20,6%) of de politie (36,8%). Tot slot kunnen er ook andere kanalen (4,0%) zijn gebruikt die specifiek zijn voor het ZSG (zoals ondersteunende diensten).

Tijd tussen seksueel geweld en opname

Bijna 72% van de slachtoffers komt naar het ZSG in de eerste 7 dagen na het incident (= acute fase).

De tijd die nodig is voor opname in het ZSG is van cruciaal belang: afhankelijk van de tijd die verstrijkt tussen de daden van seksueel geweld en de opname in het ZSG, zullen de medische zorg, de forensische onderzoeken en het type behandeling die door de forensisch verpleegkundige worden toegediend, verschillen. Het wordt aanbevolen om forensische sporen zo snel mogelijk en zeker binnen de 72 uur te verzamelen na het incident en uiterlijk binnen zeven dagen.

In de periode tussen oktober 2017 en december 2022 werden de meeste slachtoffers (60,6%) binnen 72 uur na het incident van seksueel geweld opgenomen in een ZSG en 11,4% tussen 72 uur en een week. Na een week werd minder dan een op de 10 (8,1%) opgenomen vóór de eerste maand en 8,4% na de eerste maand. Bij 11,5% van de slachtoffers kon de datum van het seksueel geweld niet worden bevestigd door de forensisch verpleegkundige.

Na twee jaar (2020 en 2021) met een dalende trend in het aantal slachtoffers dat zich binnen 72 uur meldde (respectievelijk 57,3% en 57,5%), **was er in 2022 (61,9%) weer sprake van een situatie die vergelijkbaar is met 2019 (65,3%), evenals een toename van het aantal slachtoffers dat zich tussen 72 uur en een week meldde (12,8% in 2022).** Dit fenomeen zou deels te wijten kunnen zijn aan het einde van de gezondheidsmaatregelen opgelegd door COVID-19, waardoor het voor slachtoffers gemakkelijker wordt om naar de ZSG te gaan en er gebruik van te maken (Johnson et al., 2020).

Geslacht van de auteurs

In de periode tussen oktober 2017 en december 2022 waren **de meeste daders (90,2%) mannen**. Slechts **0,8%** van de slachtoffers in elke categorie waren **vrouwen of gemengde groepen** (bestaande uit ten minste één man en één vrouw). Tot slot kon 8,2% van de slachtoffers het geslacht van de daders niet beschrijven aan de forensisch verpleegkundige.

Slachtoffers gaven aan dat de dader in 12,9% van de gevallen een (ex-)partner was, in 11,8% een familielid of huisgenoot of in 37,4% een kennis. In 30,7% van de gevallen gaf het slachtoffer aan dat de dader onbekend was of in 5,5% van de gevallen een andere persoon. Tot slot kon het slachtoffer zich de identiteit van de dader in 1,7% van de gevallen niet herinneren of niet beschrijven.

In 2022 was 11,6% (ex-)partner, 12,8% familie of huisgenoten, 36,7% kennissen, 28,4% vreemden, 6,5% andere mensen en van 4,0% van de slachtoffers was de informatie onbekend.

Het percentage onbekende daders blijft dalen en bereikt het laagste niveau sinds 2017-2018.

In de acute fase deden minder slachtoffers aangifte als de dader een familielid of huisgenoot was (16,9% in de niet-acute fase tegenover 7,2%), een kennis (43,0% tegenover 38,2%) of een (ex-)partner (15,4% tegenover 12,7%). Omgekeerd gaven meer slachtoffers zichzelf aan tijdens de acute fase als de dader onbekend was (34,7% in de acute fase tegenover 19,2% in de niet-acute fase). Deze punten roepen een aantal vragen op, met name over de moeilijkheden die slachtoffers ondervinden om naar het ZSG te gaan als de dader een bekende is die dwang of toezicht op het slachtoffer kan uitoefenen.

Psychologische follow-up

Elk ZSG heeft meerdere psychologen die kortdurende zorg en therapie kunnen bieden aan slachtoffers die dat nodig hebben. **Deze psychologische follow-up wordt momenteel aangevraagd door iets minder dan de helft van de slachtoffers of hulpverleners (46,7%)** en vereist dat het slachtoffer ten minste de eerste sessie persoonlijk bijwoont. **In 2022 was dit het geval voor 55,8%** van de slachtoffers.

Met uitzondering van het jaar 2020, dat in het teken stond van de pandemie, is het aantal slachtoffers dat het ZSG bezoekt door de jaren heen gestaag gestegen.

Ondersteuning

In de afgelopen vijf jaar werden slachtoffers die naar een ZSG kwamen **gemiddeld 4 uur lang verzorgd** door een forensisch verpleegkundige.

Mogelijkheden om een klacht in te dienen bij de politie

Samenwerking met de politie is een van de pijlers van de ZSG-activiteiten. Slachtoffers kunnen direct een klacht indienen op de dag dat ze zich aanmelden of gedurende de eerste zes maanden daarna. Na zes maanden is het nog steeds mogelijk om een klacht in te dienen, maar dan kunnen de forensische monsters niet aan het dossier worden toegevoegd.

Tussen 2017 en 2022 wilde 63,8% van de slachtoffers een klacht indienen of hadden ze een klacht ingediend toen ze werden opgenomen in een ZSG. In 2022 wilde 64,6% een klacht indienen op Dag 0.

De trend die in 2021 werd waargenomen voor minderjarige slachtoffers zet zich voort, waarbij minderjarige slachtoffers (68,1%) meer klacht indienen dan volwassen slachtoffers (61,7%).

Slachtoffers die in de acute fase bij het ZSG binnenkwamen, beslisten vaker om een klacht in te dienen (69,8%) dan slachtoffers die in de niet-acute fase bij het ZSG binnenkwamen (48,4%).

Tussen oktober 2017 en juni 2022 diende 66,7% van de 6.414 slachtoffers een klacht in bij de politie binnen zes maanden na hun opname in het ZSG. Omgekeerd diende 33,3% geen klacht in, vanwege twijfels of persoonlijke weigering. Als we deze cijfers vergelijken met de cijfers voor het indienen van een klacht bij de eerste aanmelding tot het ZSG, stijgen deze laatste tot 62,8% in juni 2022. Dit toont een stijging van 3,9% tussen de eerste aanmelding en het contact met het slachtoffer tijdens de follow-up voor het indienen van een klacht na het verlaten van het ZSG.

Het percentage ingediende klachten was iets hoger voor vrouwen (89,9% tegenover 87,8%) en lager voor mannen (8,9% tegenover 10,5%). Wat de relatie met de dader betreft, dienden slachtoffers meer klachten in als de dader een (ex-)partner (14,3%) of een onbekende (33,9%) was, maar minder als de dader iemand was die ze kenden (39,7%).

De periode 2020-2022 zal eindigen met een totaal van 2.412 interventies door zedeninspecteurs, waarbij deze evaluatie uitsluitend betrekking heeft op de volgende taken: het verhoren van het slachtoffer of de burgerlijk aansprakelijke persoon, het verzegelen, in beslag nemen en verwerken van bewijsstukken die het resultaat zijn van het forensisch onderzoek uitgevoerd in het ZSG en/of het vervoeren van het slachtoffer.

De afgelopen drie jaar zijn er gemiddeld 69 interventies per maand uitgevoerd in alle politiezones. Het gemiddelde aantal interventies per maand bedroeg 30 in 2020, 51 in 2021 en 120 in 2022. Met een stijging van 70% in 2021 en 139,2% in 2022 lijkt de impact van de lancering van het ZSG in Antwerpen, Charleroi, Roeselare en Leuven de belangrijkste factor achter deze stijging te zijn.